

A' ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ τής 18 Οκτώβρη θα αποτελέσουν κρίσιμη ημερομηνία και για το ελληνικό εργατικό κίνημα. Ο επιστημολογικός συνδικαλισμός δεμένος με τη συντηρητική παράταξη έχει οδηγήσει το συνδικαλιστικό κίνημα σε αδιέξοδο. Η πλειοψηφία των εργαζομένων παραμένει θεατής και αδιάφορη προς τις συνδικαλιστικές εξελίξεις. Θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε μερικά από τα προβλήματα που θα πρέπει να απασχολήσουν τις δυνάμεις της αλλαγής στο συνδικαλιστικό κίνημα μετά την ήττα της δεξιάς.

α) ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ του ελληνικού συνδικαλισμού είναι η έλλειψη αυτονομίας απέναντι στις συντηρητικές κυβερνήσεις. Κύριο μέσο για τον έλεγχο του συνδικαλισμού υπήρξε η οργανωτική πολυδιάσπαση και η νόθευση της αντιπροσωπευτικότητας των εργατικών ενώσεων. Εκατοντάδες από υπάρχοντα σωματεία δεν αντιπροσωπεύουν πραγματικές επαγγελματικές κατηγορίες και σκαπό έχουν τη στήριξη της συντηρητικής κυβερνητικής πολιτικής. Στη ΓΣΕΕ δεν συμμετέχουν σωματεία που εκπροσωπούν χιλιάδες εργαζομένους ενώ συμμετέχουν εικονικά σωματεία με ελάχιστοι μέλη. Νόμοι, διατάγματα, κυβερνητικές επεμβάσεις, αστυνομικές διώξεις και θεσμοποιημένες πρακτικές δεν επιτρέπουν στη συνδικαλιστική βάση να εκφράσει τη γνώμη της και να επιλέξει ελεύθερα την ηγεσία της.

Αποτέλεσμα τής κατάστασης αυτής είναι η χαμηλή συμμετοχή των εργαζομένων σε συνδικαλιστικές δραστηριότητες. Το ποσοστό των συνδικαλισμένων μειώθηκε στο εργατικό δυναμικό κυμαίνεται σε 170ο περίπου. Τα συνδικάτα βρίσκονται σε αδυναμία να εκπροσωπούν ουσιαστικά τις κοινωνικές εξελίξεις. Πρωταρχικός στόχος του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος είναι να ξεπεράσει την οργανωτική αδυναμία που μεθοδεύτηκε και του επιδόθηκε από τη δεξιά ώστε οι συνδικαλιστικές οργανώσεις να γίνουν αντιπροσωπευτικές των εργαζομένων.

Η αποκατάσταση τής δημοκρατικής λειτουργίας, αντιπροσωπευτικότητας και αυτονομίας των συνδικάτων προϋποθέτει την εφαρμογή του τριπτύχου ένα σωματείο, μία ομοσπονδία ένα εργατικό κέντρο και μία γενική ομοσπονδία. Επιβάλλει την εγγραφή όλων των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων στα εργατικά κέντρα και την ΓΣΕΕ, την εκκαθάριση των μητρικών των εργατικών κέντρων, των ομοσπονδιών και της ΓΣΕΕ από τα σωματεία σφραγίδες, την ενσωμάτωση των ομοιοεπαγγελματικών οργανώσεων, και την εκλογή συνδικαλιστικής ηγεσίας με γνώσεις δημοκρατικής διαδικασίας. Προϋποθέτει επίσης την κατάργηση των μηχανισμών παρέμβασης του κράτους, όπως της διαχείρισης από το υπουργείο Εργασίας μέρος των εσόδων της Εργατικής Έστιας και την κατοχύρωση τής οικονομικής αυτονομίας των συνδικάτων.

β) ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ του σοσιαλισμού θεωρούσαν την εργατική τάξη ενιαίο σύνολο με ενιαία συμφέροντα που θα μπορούσε γι' αυτό να καθοδηγηθεί εύκολα προς τον κοινό σκοπό, τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Στα τέλη του περασμένου αιώνα οι διαφοροποιήσεις μεταξύ εργαζομένων ήταν ελάχιστες. Κοινή μοίρα όλων ήταν η χειρωνακτική εργασία υπό τις άμεσες εντολές του εργοδότη. Σήμερα ο καταμερισμός τής εργασίας και η τεχνολογική εξέλιξη έχουν δημιουργήσει πλήθος από επαγγελματικές ομάδες με ειδικά συμφέροντα. Οι υπάλληλοι αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία ως κοινωνική ομάδα και λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού τους και λόγω του όλο πιο σημαντικού ρόλου τους στην παραγωγική διαδικασία.

Ως συνέπεια τής τεχνολογικής ανάπτυξης έχουν εμφανισθεί οι κλάδοι εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση που ασκούν κρίσιμες εργασίες για τη λειτουργία τής οικονομίας και του κράτους. Παράδειγμα αποτελούν οι ελεγκτές της εναέριας κυκλοφορίας, οι πιλότοι, οι μηχανικοί που κατευθύνουν πλήρως αυτοματοποιημένα εργοστάσια. Οι ομάδες αυτές, λόγω τής επιρροής που ασκούν στην παραγωγική διαδικασία, είναι σε θέση να διαφοροποιήσουν τη θέση τους, να εξασφαλίσουν ευνοϊκές συνθήκες εργασίας και καλύτερους όρους αμοιβής.

Χαρακτηριστικό τής σημερινής κατάστασης είναι επίσης, ότι εργαζόμενοι που ασκούν καθοδηγητικές λειτουργίες στις επιχειρήσεις υπερσυντάσσονται με κάθε τρόπο τα διευθυντικά τους πρόνομη. Ο υπάλληλος που δουλεύει στο γκισέ τής Τράπεζας ελάχιστα κοινά σημεία έχει με τους διευθυντές του, που είναι και αυτοί υπάλληλοι. Την ενιαία με ελάχιστες διαφοροποιήσεις εργατική τάξη έχει αντικαταστήσει ένα πολύμορφο μωσαϊκό. Ο κίνδυνος τής εξέλιξης αυτής είναι η συντεχνιακή νοοτροπία.

Τη συντεχνιακή νοοτροπία προωθεί συστηματικά το καπιταλιστικό κράτος για να διασπάσει το εργατικό κίνημα. Για το κράτος δεν υπάρχει εργατική τάξη όπως δεν υπάρχουν και καπιταλιστές. Υπάρχουν τραπεζικοί, τεχνικοί του ΟΤΕ, εργάτες χημικών βιομηχανιών, φοροεκφορτωτές. Το 1976 ο αριθμός των πρωτοβάθμιων οργανώσεων ήταν τής 4.250 και από τότε αυξάνεται σταθερά. Στον Οργανισμό Λιμένων Πειραιώς υπήρξαν το 1977 21 σωματεία και στο εργοστάσιο Λιπασμάτων του Πειραιά 17.

Προκάλυμμα για τη στάση του κράτους απο-

ΑΛΛΑΓΗ και συνδικαλιστικό κίνημα

Του καθηγητή
ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

τελεί η άποψη ότι η κοινωνική εξέλιξη προκύπτει από τον ανταγωνισμό κοινωνικών ομάδων και ότι το κράτος είναι υποχρεωμένο να παίξει ρόλο διατητή ανάμεσα σ' αυτές. Η διοίκηση σφείλει κατά την κυρίαρχη άποψη να διαπραγματεύεται με κάθε ομάδα χωριστά τα προβλήματά της, να αναγνωρίζει τις ιδιαιτερότητες, να διευκολύνει την οργάνωση και έκφραση των επί μέρους συμφερόντων. Το κράτος μεταβάλλεται έτσι τόσο σε προταγωνιστή μιας συντεχνιακής διοργάνωσης τής κοινωνίας όσο και σε διαχειριστή τής πολυδιασπασμένης και συντεχνιακά οργανωμένης κοινωνίας. Την αποστολή του αυτή διεκπεραιώνει χάρη στην κρατική υπαλληλία που αποτελεί λόγω τής τεχνοκρατικής τής εκπαίδευσης, τής πληροφόρησης και των τεχνικών μέσων που διαθέτει, πύλο ενότητας.

Έργο του συνδικαλιστικού κινήματος είναι να ξεπεράσει την επιδιωκόμενη πολυδιάσπαση των εργαζομένων και να αντιπαρεταθεί στη συντεχνιακή ιδεολογία. Η προσπάθεια κατάκτησης τής κοινωνίας συμβαδίζει με υπερβολική συγκέντρωση εξουσίας απ' την κυβέρνηση, αποδυνάμωση των συνδικάτων και των κοινωνικών ομάδων, αυτονομία τής διοίκησης ώστε να εξυπηρετεί πιο αποτελεσματικά τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου. Η κοινωνική αλλαγή προϋποθέτει ενιαίο και ισχυρό συνδικαλιστικό κίνημα.

γ) ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ για το συνδικαλιστικό κίνημα ο σημερινός περιορισμός τής δραστηριότητάς του και τής επιρροής του στον εθνικό χώρο. Ο περιορισμός αυτός είναι λογική συνέπεια τής δράσης για τα συμφέροντα των εργαζομένων του συγκεκριμένου κράτους. Όμως η συνεχώς αυξανόμενη σημασία τής εξέλιξης τής διεθνούς οικονομίας για τα εθνικά οικονομικά προβλήματα, ο διεθνής χαρακτήρας τής κρίσης στον καπιταλισμό, η διεθνής διασύνδεση τής ελληνικής οικονομίας σημαίνουν ότι μέτρα που περιορίζονται μόνο στην εθνική πλευρά των προβλημάτων δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν την επιτυχία του συνδικαλιστικού αγώνα.

Οι καπιταλιστικές χώρες και οι πολυεθνικές προωρούν στον καταμερισμό εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, μεταφέρουν δραστηριότητες και εργοστάσια, δημιουργούν νέα κέντρα βιομηχανικής παραγωγής, προκαλούν ανεργία και προάγουν την απασχόληση. Ποιές δυνατότητες τους σνοίγονται, δείχνει το ακόλουθο παράδειγμα. Η απεργιακή κινητοποίηση των ιταλικών συνδικάτων τής βιομηχανίας ελαστικών αυτοκινήτων στη διάρκεια τής δικτατορίας αποδυναμώθηκε σημαντικά, όταν ο κύριος παραγωγός, η Πιρέλλι, συνέχισε να προμηθεύει τη διεθνή και ιταλική αγορά αυξανώντας την παραγωγή του ελληνικού εργοστασίου της.

Η συνδικαλιστική δράση παραμένει αντίθετα προς τη δράση των πολυεθνικών κατ' εξοχήν εθνική τόσο ως προς τις δυνάμεις που κινητοποιεί όσο και ως προς τους συνομιλητές στους οποίους απευθύνεται. Τα συνδικάτα δεν έχουν ούτε καν σε ενρρασιακό επίπεδο κοινή αντίληψη και κοινά μέσα πάλης. Αν και τα προβλήματα που θέλουν να αντιμετωπίσουν είναι παντού τα ίδια αδυνατούν να δώσουν κοινές απαντήσεις. Οι πρακτικές τους διαφέρουν μάλιστα ριζικά. Στην Ιταλία αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στην Ελλάδα τα συνδικάτα επιδιώκουν συλλογικές συμβάσεις σε κλαδικό επίπεδο και αποδοκιμάζουν συλλογικές συμβάσεις σε επίπεδο επιχείρησης.

Η κοινωνικοποίηση, η αυτοδιαχείριση, ο δημοκρατικός προγραμματισμός χωρίς αντιμετώπιση τής εξάρτησης τής οικονομίας μοιάζουν αναγκαίες αλλ' όχι ικανές προϋποθέσεις για το μετασχηματισμό. Το συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να δει τη διάσταση αυτή του προβλήματος και να δουλέψει για την αντιμετώπισή του.

δ) Η ΑΠΕΡΓΙΑ που προκάλεσε η απειλούμενη εισαγωγή τής φωτοσύνθεσης στην εκτύπωση των εφημερίδων επιδείχθηκε ότι τα εργατικά σωματεία αντιμετώπισαν την τεχνολογική εξέλιξη αποκλειστικά από τη σκοπιά των επιπτώσεων που έχει στην απασχόληση. Η προοπτική

τους παραμένει λίγο ως πολύ η ίδια με εκείνη των εργατών που κατεστράφησαν τον περασμένο αιώνα τις μηχανές, οι οποίες τους εκτόπιζαν από τα εργοστάσια. Η τεχνολογική εξέλιξη δεν επηρεάζει μόνο στις συνθήκες παραγωγής και δουλειάς. Επιδρά στον τρόπο λειτουργίας των θεσμών. Η πληροφοριακή, η συνδυασμένη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και τηλεοπτικών μέσων, παρέχουν για παράδειγμα δυνατότητες παρακολούθησης των πολιτών, μονοπάτησης τής γνώσης και συγκέντρωσης τής εξουσίας που και τα πιο ολοκληρωτικό κράτος δεν θα μπορούσε άλλοτε να διανοηθεί.

Η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να προωθήσει καταστάσεις χειραγώγησης και υποταγής του ατόμου που θα αποκλείουν προσπάθειες για δημοκρατικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης. Τα συνδικάτα πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη διάσπαση τής αυτής και να μελετήσουν θεσμούς και μέσα ώστε η τεχνολογία να μην αποτελέσει μέσο υποδούλωσης αλλά ελευθερίας του ατόμου. Η ανάγκη διασφάλισης τής ελευθερίας του ατόμου επιβάλλει τόσο μορφές συνδικαλιστικής δραστηριότητας διαφορετικές από τις σημερινές όσο και αυξημένη υποχρέωση των συνδικάτων να υπερασπίζονται τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου απέναντι στους εργαζομένους που κατέχουν θέσεις κλειδιά στην παραγωγική διαδικασία.

ε) Η ΑΠΕΡΓΙΑ, το κλασικό όπλο των συνδικάτων, έχει σήμερα αλλάξει χαρακτήρα. Αντίπαλος των εργαζομένων, όταν απεργούν, είναι κατά το θεωρητικό σχήμα ο εργοδότης τους. Κατά το θεωρητικό σχήμα πάντα, ο καταναλωτής προσεταιρίζεται χάρη στον ανταγωνισμό από τη μείωση τής παραγωγής και την αύξηση των τιμών που συνεπάγεται η αύξηση των μισθών με την οποία τερματίζεται η απεργία. Οι ανταγωνιστές και θα επέμβουν εκεί όπου η επιχείρηση δεν μπορεί να προμηθεύσει αγαθά και θα προσφέρουν φτηνότερα προϊόντα. Το κλασικό αυτό μοντέλο δεν ισχύει πιά.

Ανταγωνισμός σε πολλούς τομείς δεν υπάρχει. Ο εργοδότης είναι μονοπώλιο ή ολιγοπώλιο και δεν φοβάται ότι η απεργία θα περιορίσει τον έλεγχό του στην αγορά. Μπορεί να ακολουθήσει άτεγκτη στάση. Άμεσα θωγόμενοι από την απεργία, ιδιαίτερα όταν αφορά δημόσιες υπηρεσίες (τηλέφωνο, ηλεκτρικό, συγκοινωνίες, υεσκομεία), είναι οι καταναλωτές. Στόχος των απεργιών δεν είναι τόσο ο εργοδότης όσο η κυβέρνηση που έχει καθαριστικό λόγο στην εργασιακή πολιτική. Η απεργία με το να δυσχεραίνει τους καταναλωτές είναι όπλο που υποχρεώνει την πολιτική εξουσία σε υποχώρηση. Απειλεί την κυβέρνηση με τη δυσάρεσκεια των καταναλωτών και άρα απώλεια ψήφων στις εκλογές.

Η κυβέρνηση από την άλλη μεριά χρησιμοποιεί το γεγονός, ότι με την απεργία χηνοται οι καταναλωτές, για να πιέσει τους απεργούς κινηματούοντας το δημόσιο αίσθημα εναντίον τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η απεργία των τραπεζικών το καλοκαίρι του 1979. Ο εργοδότης, οι διοικήσεις των τραπεζών, υπήρξαν σε όλη τη διάρκεια τής διαμάχης θεατές. Τα μέτρα που πήραν, όπως η προσφυγή στα δικαστήρια για την απαγόρευση τής απεργίας, ήταν αποτέλεσμα κυβερνητικών αποφάσεων. Πρωταγωνιστές τής διαμάχης υπήρξαν η κυβέρνηση και η ΟΤΟΕ.

Ο κοινωνικός αντίκτυπος τής απεργίας αυξάνει όσο πιο τεχνικός γίνεται ο πολιτισμός όσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση του ατόμου από τις υπηρεσίες που του παρέχει το κράτος. Ταυτόχρονα γίνεται όλο και πιο δύσκολη η εκτίμηση πότε η απεργία είναι ενδεδειγμένο όπλο. Οποιαδήποτε αναστολή η καθυστέρηση στην παροχή υπηρεσιών και αγαθών λόγω τής απεργίας έχει άμεσο αντίκτυπο στη μάχη του πληθυσμού που δεν μπορεί να επηρεάσει κατά το ελάχιστο την εξέλιξη τής διαφοράς. Η απεργία δεν τάνει παρ' όλα αυτά τη δικαιοσύνη τής. Ο εργοδότης είναι κατά κανόνα μόνο τυπικά φορέας των συμφερόντων του δημιουργού καταναλωτικού κοινού. Στην ουσία είναι εκτελεστής τής κυβερνητικής πολιτικής.

Επιμελείται τα συμφέροντα τα οποία επιδιώκει να προστατεύσει η κυβέρνηση. Στηρίζει τον τρόπο λειτουργίας τής οικονομίας και τής αυτανομίας του εισοδήματος που πραγματοποιούν οι θεσμοθετημένοι οικονομικοί μηχανισμοί. Η απεργία στους μονοπωλιακούς κλάδους έχει φανερό πολιτικό περιεχόμενο. Τα κριτήρια με τα οποία αποφασίζεται η πραγματοποίησή της πρέπει επομένως να είναι γενικότερα πολιτικά. Απεργία που έχει υπ' όψη τής μόνο κοντόφθαλμα άμεσα αιτήματα χωρίς να συνδυάζεται με μία γενικότερη πολιτική και οικονομική θέαση μπορεί να απεργιάσει τα ίδια τα συμφέροντα των εργαζομένων.